

rum & coecum, quod quum exinanitum est, suscitatur & elicit fontem: quum repletum, moratur & strangulat? Scrutare tu causas (potes enim) quæ tantum miraculum efficiunt. Mihi abunde est, si satis expressi, quod efficitur. Vale.

LIBER V.

I.

C. PLINIUS SEVERO SVO S.

Narrat, quæ, heres Gratilla factus, cum filio ejus exheredato egerit.

Legatum mihi obvenit modicum, sed amplissimo gratius. (Cur amplissimo gratius?) Pomponia Gratilla, exheredato filio Assudio Curiano, heredem reliquerat me: dederat coheredes Sertorium Severum, prætorium virum, aliosque equites Romanos splendidos. Curianus filius orabat, ut sibi donarem portionem meam, seque præjudicio juvarem: eandem tacita conventionem salvam mihi pollicebatur. Respondebam, Non convenire moribus meis, aliud palam, aliud agere secreto. Præterea, Non esse satis honestum, dare & locupletari & orbo: in summa, non profuturum ei, si donassem: profuturum, si cessissem: esse autem me paratum cedere, si inique exheredatum mihi liquer-

queret. Ad hoc ille, Rogo cognosceas. Cuncta-
 tus paullum, Faciam, inquam: neque enim video,
 cur ipse me minorem putem, quam tibi videor.
 Sed jam nunc memento, non defuturam mihi con-
 stantiam, si ita fides duxerit, secundum matrem
 tuam pronuntiandi. Ut voles, ait: voles enim,
 quod æquissimum. Adhibui in consilium duos,
 quos tunc civitas nostra spectatissimos habuit, Co-
 rellium & Frontinum. His circumdatus, in cubi-
 culo meo sedi. Dixit Curianus, quæ pro se puta-
 bat. Respondi paucis ego, (neque enim aderat
 alius, qui defunctæ pudorem tueretur,) deinde
 secessi, & ex consilii sententia, Videtur, inquam,
 Curiane, mater tua justas habuisse causas irascendi
 tibi. Post hoc ille cum ceteris subscripsit centum-
 virale iudicium, mecum non subscripsit. Appete-
 bat iudicii dies: coheredes mei componere &
 transigere cupiebant: non dissidentia causæ, sed
 meru temporum. Verebantur, quod videbant mul-
 tis accidisse, ne ex centumvirali iudicio capitis rei
 exirent. Et erant quidam in illis, quibus objici
 & Gratillæ amicitia & Rustici posset: rogant me,
 ut cum Curiano loquar. Convenimus in ædem
 Concordiæ. Ibi ego, Si mater, inquam, te ex
 parte quarta scripsisset heredem, num queri pos-
 ses? Quid si heredem quidem instituisset ex asse,
 sed legatis ita exhausisset, ut non amplius apud te,
 quam quarta, remaneret? Igitur sufficere tibi de-
 bet, si, exheredatus a matre, quartam partem ab
 heredibus ejus accipias, quam tamen ego augebo.

Scis, te non subscripsisse mecum, & jam biennium transisse, omniaque me usucepisse: sed ut te coheredes mei tractabiliorem experiantur, utque tibi nihil abstulerit reverentia mei, offero pro mea parte tantundem. Tuli fructum non conscientia modo, verum etiam fama. Ille ergo Curianus legatum mihi reliquit: & factum meum, nisi forte blandior mihi, antiquorum notabili honore signavit. Hæc tibi scripsi, quia de omnibus, quæ me vel delectant vel angunt, non aliter tecum, quam mecum, loqui soleo: deinde, quod durum existimabam, te amantissimum mei fraudare voluptate, quam ipse capiebam. Neque enim sum tam sapiens, ut nihil mea intersit, an iis, quæ honeste fecisse me credo, testificatio quædam, & quasi præmium accedat. Vale.

II.

C. PLINIVS FLACCO SVO S.

Gratias agit pro turdorum dono.

Accepi pulcerrimos turdos, cum quibus parem calculum ponere, nec ullis copiis ex Laurentino, nec maris tam turbidis tempestatibus possum. Recipies ergo epistolas steriles, & simpliciter ingratas: ac ne illam quidem sollicitiam Diomedis in permutando munere imitantes. Sed, quæ facilitas tua, hoc magis dabis veniam, quod se non mereri fatentur. Vale.

III.

C. PLINIUS ARISTONI SVO S.

Reprehensus quorundam sermonibus, quod versus lasciviores scribat recitetque; se aliorum exemplo ruetur.

Cum plurima officia tua mihi grata & jucunda sunt, tum vel maxime, quod me celandum non putasti, fuisse apud te de versuculis meis multum copiosumque sermonem, eumque diversitate judiciorum longius processisse: exstitisse etiam quosdam, qui scripta quidem ipsa non improbarent, me tamen amice simpliciterque reprehenderent, quod hæc scriberem recitaremque. Quibus ego, ut augeam meam culpam, ita respondeo: Facio nonnumquam versuculos, severos parum, facio comædias, & audio & specto mimos, & lyricos lego, & sôtadicos intelligo: aliquando præterea rideo, jocor, ludo: utque omnia innoxia remissionis genera breviter amplectar, homo sum. Nec vero moleste fero, hanc esse de moribus meis existimationem, ut, qui nesciunt, talia doctissimos, gravissimos, sanctissimos homines scriptitasse, me scribere mirentur. Ab illis autem, quibus notum est, quos quantosque auctores sequar, facile impetrari posse confido, ut errare me, sed cum illis, sinant, quorum non seria modo, verum etiam lusus exprimere, laudabile est. An ego verear (neminem viventium, ne quam in speciem adulationis incidam, nominabo) sed ego verear, ne me non satis deceat, quod

decurt M. Tullium, Cajum Calvum, Asinium Pol-
 lionem, Marcum Messallam, Quintum Horten-
 sium, M. Brutum, L. Sullam, Q. Catulum,
 Quintum Scævolum, Ser. Sulpitium, Varronem,
 Torquatum, (inmo Torquatos,) C. Memmium,
 Lentulum, Gætulicum, Annæum Senecam, &
 proxime Verginium Rufum, & si non sufficiunt
 exempla privata, divum Julium, divum Augu-
 stum, divum Nervam, T. Cæsarem? Neronem
 enim transeo, quamvis sciam, non corrumpi in
 deterius, quæ aliquando etiam a malis; sed hone-
 sta manere, quæ sæpius a bonis fiunt. Inter quos
 vel præcipue numerandus est P. Virgilius, Corn.
 Nepos, & prius Ennius, Acciusque. Non quidem
 hi senatores: sed sanctitas morum non distat ordi-
 nibus. Recito tamen, quod illi an fecerint, nescio:
 etiamsi illi iudicio suo poterant esse contenti, mihi
 modestior conscientia est, quam ut satis absolutum
 putem, quod a me probetur. Itaque has recitandi
 causas sequor: primum quod ipse, qui recitat, ali-
 quanto acrius scriptis suis, auditorum reverentia,
 intendit: deinde, quod, de quibus dubitat, quasi ex
 consilii sententia statuit. Multa etiam a multis ad-
 monetur: & si non admoneatur, quid quisque
 sentiat; perspicit ex vultu, oculis, nutu, manuum
 motu, murmure, silentio; quæ satis apertis notis
 iudicium ab humanitate discernunt. Atque adeo,
 si cui forte eorum, qui interfuerunt, curæ fuerit ea-
 dem illa legere, intelliget, me quædam aut com-
 mutasse, aut præterisse, fortasse etiam ex suo iudi-
 cio,

cio, quamvis ipse nihil dixerit mihi. Atque ita hoc disputo, quasi populum in auditorium, non in cubiculum amicos advocarim, quos plures habere, multis gloriosum, reprehensioni nemini fuit. Vale.

IV.

C. PLINIUS VALERIANO SVO S.

Avaritiam Nominati caussidici notat, qui Vicentinos, a quibus grandem pecuniam acceperat, sefellit.

Res parva, sed initium non parvæ. Vir prætorius Sollers a senatu petiit, ut sibi institueret in agris suis nundinas permitteretur: contradixerunt Vicentinorum legati; adfuit Tuscilius Nominatus; dilata causa est. Alio senatu Vicentini sine advocato intraverunt: dixerunt se deceptos. Lapsine verbo, an quia ita sentiebant? Interrogati a Nepote prætore, quem docuissent; responderunt, Quem prius. Interrogati, an tunc gratis adfuisset; responderunt, Sex millibus nummum. An rursus aliquid dedissent; dixerunt, Mille denarios. Nepos postulavit, ut Nominatus induceretur. Hactenus illo die. Sed, quantum auguror, longius res procedet. Nam pleraque tacita, tantum ex minimo commota, latissime serpunt. Erexī aures tuas. Quam diu nunc oportet, quam blande roges, ut reliqua cognoscas, si tamen non ante ob hac ipsa veneris Romam, spectatorque malueris esse, quam lector. Vale.

V.

C. PLINIUS MAXIMO SVO S.

Fannii obitum luget tum ob alias causas, tum maxime, quod opus de sceleribus Neronis imperfectum reliqueras.

Nuntiatum mihi est, C. Fannium decessisse, qui nuntius gravi me dolore confudit. Primum, quod anavi hominem elegantem & disertum: deinde, quod iudicio ejus uti solebam. Erat enim natura acutus, usu exercitatus, varietate promptissimus. Angit me super ista casus ipsius. Decessit veteri testamento: omisit, quos maxime diligebat: prosequutus est, quibus offensior erat. Sed hoc utcumque tolerabile: gravius illud, quod pulcherrimum opus imperfectum reliquit. Quamvis enim agendis causis distringeretur, scribebat tamen exitus occisorum aut relegatorum a Nerone: & jam tres libros absolverat, subtiles, & diligentes, & Latinos, atque inter sermonem historiamque medios. Ac tanto magis reliquos perficere cupiebat, quanto frequentius hi lectitabantur. Mihi autem videtur acerba semper & immatura mors eorum, qui immortale aliquid parant. Nam qui voluptatibus dediti quasi in diem vivunt, vivendi causas quotidie finiunt: qui vero posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt, his nulla mors non repentina est, ut quæ semper inchoatum aliquid abruptat. Cajus quidem Fannius, quod accidit, multo ante præsensit. Visus est sibi per nocturnam quie-

quietem jacere in lectulo suo compositus in habitum studentis, habere ante se scrinium ita, ut solebat: mox imaginatus est venisse Neronem, in toro resedisse: promississe primum librum, quem de sceleribus ejus ediderat, eumque ad extremum revolvisse; idem in secundo ac tertio fecisse, tunc abiisse. Expavit; & sic interpretatus est, tamquam idem sibi futurus esset scribendi finis, qui fuisset illi legendi: & fuit idem. Quod me recordantem miseratio subit, quantum vigiliarum, quantum laboris exhauserit frustra. Occursant animo mea mortalitas, mea scripta. Nec dubito, te quoque eadem cogitatione terreri pro istis, quæ inter manus habes. Proinde, dum suppetit vita, enitatur, ut mors quam paucissima, quæ abolere possit, inveniat. Vale.

VI.

C. PLINIUS APOLLINARI SVO S.

Apollinari, qui Plinio, in Tuscis æstacion acturo, rimuerat, & salubritatem hujus villæ, & commoditatem exponit.

Amavi curam & sollicitudinem tuam, quod, quum audisses me ætate Tuscos meos petiturum, ne facerem suavisti, dum putas insalubres. Est sane gravis & pestilens ora Tuscorum, quæ per litus extenditur. Sed hi procul a mari recesserunt: quin etiam Apennino, saluberrimo montium, subiacent. Atque adeo, ut omnem pro me metum ponas, accipe temperiem, cæli, regionis situm, vil-

læ amœnitatem: quæ & tibi auditu, & mihi relatu jucunda erunt. Cœlum est hieme frigidum & gelidum, myrtos, oleas, quæque alia assiduo tepore latantur, aspernatur ac respuit: laurum tamen patitur, atque etiam viridissimam profert: interdum, sed non sapius quam sub urbe nostra, necat. Aestatis mira clementia. Semper aër spiritu aliquo movetur; frequentius tamen auras, quam ventos habet. Hinc senes multos videas, avos proavosque jam juvenum; audias fabulas veteres, sermonesque majorum: quumque veneris illo, putes alio te seculo narum. Regionis forma pulcherrima: imaginare amphitheatrum aliquod immensum; & quale sola rerum natura possit effingere. Lata & diffusa planities montibus cingitur; montes summa sui parte procera nemora & antiqua habent. Frequens ibi & varia venatio: inde cædunt silvæ cum ipso monte descendunt: has inter pingues terrenique colles (neque enim facile usquam saxum, etiam si quærat, occurrit) planissimis campis fertilitate non cedunt, opimamque messem serius tantum, sed non minus percoquunt. Sub his per latus omne vineæ porriguntur, unamque faciem longe lateque contexunt; quarum a fine imoque quasi marginæ, arbuta nascuntur; prata inde, campique. Campi, quos non nisi ingentes boves & fortissima aratra perfringunt. Tantis glebis tenacissimum solum, quum primum profecatur, adsurgit, ut nono demum sulco perdometur. Prata florida & gemmea, trifolium, aliasque herbas, teneras semper

per & molles, & quasi novas, alunt. Cuncta enim perennibus rivis nutriuntur; sed ubi aquæ plurimum, palus nulla; quia devexa terra quidquid liquoris accepit, nec absorbit, effundit in Tiberim. Medios ille agros fecat; navium patiens, omnesque fruges devehit in urbem, hieme duntaxat & vere; æstate submittitur, immensique fluminis nomen arenti alveo deferit, auctumno resumit. Magnam capies voluptatem, si hunc regionis situm ex monte prospexeris. Neque enim terras tibi, sed formam aliquam, ad eximiam pulcritudinem pictam, videberis cernere. Ea varietate, ea descriptione, quocumque inciderint oculi, reficiuntur. Villa in colle imo sita, prospicit quasi ex summo, ita leniter & sensim clivo fallente confurgit, ut quum adscendere non putes, sentias adscendisse. A tergo Apenninum, sed longius habet. Accipit ab hoc auras, quantilibet sereno & placido die, non tamen acres & immodicas, sed spatio ipso lassas & infractas. Magna sui parte meridiem spectat, æstivumque solem ab hora sexta, hibernum, aliquanto maturius, quasi invitat in porticum latam, & pro modo longam. Multa in hac membra; atrium etiam ex more veterum. Ante porticum xystus concisus in plurimas species, distinctusque buxo; demissus inde pronusque pulvinus, cui bestiarum effigies invicem adversas buxus inscripsit. Acanthus in plano mollis, & pæne dixerim, liquidus. Ambient hunc ambulatio pressis varieque tonsis viridibus inclusa: ab his gestatio in modum circi, quæ buxum multiformi-

tiformem, humilesque & retonſas manu arbuſcu-
 las circumit. Omnia maceria muniuntur: hanc
 gradata buxus operit & ſubtrahit. Pratum inde
 non minus natura, quam ſuperiora illa arte, viſen-
 dum: campi deinde porro, multaque alia prata &
 arbuſta. A capite porticus triclinium excurrit,
 valvis xyſtum deſinentem, & protinus pratum,
 multumque ruris, videt fenestris. Hac latus xyſti,
 & quod proſilit villæ, hac adiacentis hypodromi ne-
 mus comasque proſpectat. Contra mediam fere
 porticum diata paullum recedit; cingit areolam,
 quæ quatuor platanis intumbratur. Inter has mar-
 moreo labro aqua exundat, circumjectasque pla-
 tanos, & ſubjecta platanis leni adſpergine fovet.
 Eſt in hac diata dormitorium cubiculum, quod
 diem, clamorem ſonumque excludit: junctaque
 quotidiana amicorum cœnatio. Areolam illam
 porticus alia, eademque omnia, quæ porticus,
 adſpicit. Eſt & aliud cubiculum a proxima pla-
 tano, viride & umbroſum, marmore excultum
 podio tenuis: nec cedit gratiæ marmoris, ramos,
 inſidentesque ramis aves imitata pictura, cui ſubeſt
 fonticulus. In hoc fonte crater, circa ſiphunculi
 plures miſcent jucundiſſimum murmur. In cornu
 porticus ampliſſimum cubiculum a triclinio occur-
 rit; aliis fenestris xyſtum, aliis deſpicit pratum, ſed
 ante piſcinam; quæ fenestris fervit ac ſubjacet,
 ſtrepitu viſuque jucunda. Nam ex edito deſiliens
 aqua, ſuſcepta marmore, albescit. Idem cubicu-
 lum hieme tepidiſſimum, quia plurimo ſole per-
 fun-

funditur. Coharet hypocauston, &, si dies nubilus, immisso vapore, solis vicem supplet. Inde apodyterium balinei laxum & hilare excipit cella frigidaria; in qua baptisterium amplum atque opacum. Si natare latius aut tepidius velis, in area piscina est, in proximo puteus, ex quo possis rursus adstringi, si pœniteat teporis. Frigidariæ cellæ connectitur media, cui sol benignissime præsto est; caldariæ magis: prominet enim. In hac tres descensiones: duæ in sole, tertia a sole longius, a luce non longius. Apodyterio superpositum est sphaeristerium, quod plura genera exercitationis, pluresque circulos capit. Nec procul a balineo scalæ, quæ in cryptoporticum ferunt, prius ad diætas tres. Harum alia areolæ illi, in qua platani quatuor, alia prato, alia vineis imminet, diversasque cœli partes ut prospectus habet. In summa cryptoporticu cubiculum, ex ipsa cryptoporticu excisum, quod hypodromum, vineas, montes intuetur. Jungitur cubiculum obvium soli, maxime hiberno. Hinc oritur diæta, quæ villæ hypodromum adnectit. Hæc facies, hic visus a fronte. A latere æstiva cryptoporticus in edito posita; quæ non adspicere vineas, sed tangere videtur. In media triclinium saluberrimum adflatum ex Apenninis vallibus recipit: post latissimis fenestris vineas, valvis æque vineas, sed per cryptoporticum quasi, admittit. A latere triclinii, quod fenestris caret, scalæ convivio utilia secretiore ambitu suggerunt. In fine cubiculum; cui non minus
ju.

jucundum prospectum cryptoporticus ipsa, quam vinea praebent. Subest cryptoporticus, subterranea similis; aestate incluso frigore riget, contentaque aere suo, nec desiderat auras, nec admittit. Post utramque cryptoporticum, unde triclinium definit, incipit porticus; ante medium diem, hiberna; inclinato die, aestiva. Hac adeuntur diatae duae, quarum in altera cubicula quatuor, altera tria, ut circuit sol, aut sole utuntur, aut umbra. Hanc dispositionem amenitatemque tectorum longe praecedit hypodromus: medius patescit, statimque intrantium oculis totus offertur, platanis circuitur. Illa hedera vestiuntur, utque summae suis, ita ima alienis frondibus virent. Hedera truncum & ramos pererrat, vicinasque platanos transitu suo copulat; has buxus interjacet. Exteriores buxos circumvenit laurus, umbraeque platanorum suam confert. Rectus hic hypodromi limes in extrema parte hemicyclo frangitur, mutaturque faciem: cupressis ambitur & tegitur, densiore umbra opacior nigriorque; interioribus circulis (sunt enim plures) purissimum diem recipit. Inde etiam rosas effert, umbrarumque frigus non ingrato sole distinguit. Finito vario illo multiplicique curyamine recto limiti redditur, nec huic uni. Nam viae plures, intercedentibus buxis, dividuntur. Alibi pratulum, alibi ipsa buxus intervenit in formas mille descripta, litteris interdum, quae modo nomen domini dicunt, modo artificis: alternis metula surgunt, alternis inserta sunt poma: & in
 ope-

opere urbanissimo subita velut illati ruris imitatio
 medium in spatium brevioribus utrimque platanis
 adornatur. Post has acanthus hinc in se lubricus
 & flexuosus, deinde plures figuræ, pluraque nomi-
 na. In capite stibadium candido marmore, vitæ pro-
 tegitur. Vitæ quatuor columellæ Carystiæ sub-
 eunt. E stibadio aqua, velut expressa cubantium
 pondere, siphunculis effluit; cavato lapide suscipi-
 tur, gracili marmore continetur, atque ita occulte
 temperatur, ut impleat, nec redundet. Gustato-
 rium, graviorque cœnatio, margini imponitur; le-
 vior navicularum & avium figuris innatans circuit.
 Contra fons egerit aquam & recipit: nam expulsa
 in altum in se cadit, junctisque hiatibus & absor-
 betur & tollitur. E regione stibadii adversum cu-
 biculum tantum stibadio reddit ornatus, quantum
 accipit ab illo. A marmore splendet, valvis in vi-
 ridia prominet & exit: alia viridia superioribus in-
 ferioribusque fenestris suspicit despicitque. Mox
 diatula refugit quasi in cubiculum idem atque
 aliud. Lectus hinc, & undique fenestræ, & tamen
 lumen obscurum umbra premente. Nam latissi-
 ma vitis per omne tectum in culmen nititur & ad-
 scendit. Non secus ibi, quam in nemore, jaceas:
 imbrem tantum, tanquam in nemore, non sentias.
 Hic quoque fons nascitur, simulque subducitur.
 Sunt locis pluribus disposita sedilia e marmore,
 quæ ambulatione fessos, ut cubiculum ipsam, ju-
 vant. Fonticuli sedilibus adjacent, per totum hy-
 podromum inductis fistulis strepunt rivi, &, qua
 ma-

manus duxit, sequuntur. His nunc illa viridia, nunc hæc, interdum simul omnia, juvantur. Vitasse jam dudum, ne viderer argutior, nisi proposuissem omnes angulos tecum epistola circumire. Neque enim verebar, ne laboriosum esset legenti tibi, quod visenti non fuisset; præsertim quum interquiescere, si liberet, depositaque epistola, quasi residere, sæpius posses. Præterea indulsi amori meo. Amo enim, quæ maxima ex parte ipse inchoavi, aut inchoata percolui. In summa (cur enim non aperiã tibi vel iudicium meum vel errorem?) primum ego officium scriptoris existimo, ut titulum suum legat, atque identidem interroget se, quid cœperit scribere: sciatque, si materiæ immoratur, non esse longum; longissimum, si aliquid arcessit atque attrahit. Vides, quot versibus Homerus, quot Virgilius arma, hic Aeneæ, Achillis ille, describat: brevis tamen uterque est, quia facit, quod instituit. Vides, ut Aratus minutissima etiam sidera confectetur & colligat, modum tamen servat. Non enim excursus hic ejus, sed opus ipsum est. Similiter nos, ut parva magnis (conferamus), quum totam villam oculis tuis subicere conamur, si nihil inductum, & quasi devium, loquimur, non epistola, quæ describit, sed villa, quæ describitur, magna est. Verum illuc, unde cœpi; ne secundum legem meam jure reprehendar, si longior fuero in hoc, quod excessi. Habes causas, cur ego Tuscos meos Tusculanis, Tiburtinis, Prænestinisque meis præponam. Nam super illa, quæ

retali, altius ibi otium & pinguius, eoque securius, nulla necessitas togæ, nemo arcessitor ex proximo. Placida omnia & quiescentia, quod ipsum salubritati regionis, ut purius cælum, ut aër liquidior, accedit. Ibi animo, ibi corpore, maxime valeo. Nam studiis animum, venatu corpus exerceo. Mei quoque nusquam salubrius degunt; usque adhuc certe neminem ex iis, quos eduxeram mecum, (venia sit dicto,) ibi amisi. Dii modo in posterum hoc mihi gaudium, hanc gloriam loco servent. Vale.

VII.

C. PLINIVS CALVISIO SVO S.

Saturninus Plinium heredem instituerat & rempublicam Comensium, quod ipse ratum vult esse, est secundum leges respubl. heres institui non possit, quod ut decurionibus indicetur, rogat.

Nec heredem institui, nec præcipere posse rempublicam, constat: Saturninus autem, qui nos reliquit heredes, quadrantem reipublicæ nostræ, deinde pro quadrante præceptionem quadringentorum millium dedit. Hoc, si jus adspicias, irritum: si defuncti voluntatem, ratum & firmum est. Mihi autem defuncti voluntas (vereor, quam in partem jurisconsulti, quod sum dicturus, accipiant) antiquior jure est, utique in eo, quod ad communem patriam voluit pervenire. An, cui de meo festertium undecies contuli, huic quadringentorum millium

lium paullo amplius tertiam partem ex adventitio denegem? Scio, te quoque a iudicio meo non abhorre, quum eandem rempublicam ut civis optimus diligas. Velim ergo, quum proxime decuriones contrahantur, quid sit juris, indices, parce tamen & modeste; deinde subjungas, nos quadringenta millia offerre, sicut præcepit Saturninus. Illius hoc munus, illius liberalitas: nostrum tantum obsequium vocetur. Hæc ego scribere publice superfedi: primum, quod memineram pro necessitudine amicitiae nostræ, pro facultate prudentiæ tuæ, & debere te & posse perinde meis ac tuis partibus fungi: deinde, quia verebar, ne modum, quem tibi in sermone custodire facile est, tenuisse in epistola non viderer. Nam sermonem vultus, gestus, vox ipsa moderatur: epistola, omnibus commendationibus destituta, malignitati interpretantium exponitur. Vale.

VIII.

C. PLINIUS CAPITONI SVO S.

Admonitus, ut historiam scriberet, respondet, sibi idem stetisse, causasque consilii ita exponit, ut discrimen simul orationis & historia ostendat.

Suades, ut historiam scribam, & suades non solus: multi hoc me sæpe monuerunt, & ego volo, non quia commode facturum esse confido, (id enim temere credas, nisi expertus,) sed quia mihi

mihi pulcrum imprimis videtur, non pati occidere, quibus æternitas debeatur; aliorumque famam cum sua extendere. Me autem nihil æque ac diuturnitatis amor & cupido sollicitat: res homine dignissima, præsertim qui nullius sibi conscius culpæ, posteritatis memoriam non reformidet. Itaque diebus ac noctibus cogito, si *qua me quoque possim tollere humo*, (Id enim voto meo sufficit: illud supra votum) *victorque virtum volitare per ora. Quamquam o!* Sed hoc satis est, quod prope sola historia polliceri videtur. Orationi enim & carmini parva gratia, nisi eloquentia sit summa: historia quoque modo scripta delectat. Sunt enim homines natura curiosi, & qualibet nuda rerum cognitione capiuntur, ut qui sermunculis etiam fabellisque ducantur: me vero ad hoc studium impellit domesticum quoque exemplum. Avunculus meus, idemque per adoptionem pater, historias, & quidem religiosissime, scripsit. Invenio autem apud sapientes, honestissimum esse majorum vestigia sequi, si modo recto itinere præcesserint. Cur ego cunctor? Egi magnas & graves causas. Has (etiamsi mihi tenuis ex eis spes) destino retractare, ne tantus ille labor meus, ni hoc, quod reliquum est studii, addidero, mecum pariter intercidat. Nam si rationem posteritatis habeas, quidquid non est peractum, pro non inchoato est. Dices, Potes simul & rescribere actiones, & componere historiam. Utinam! sed utrumque tam magnum est, ut abunde sit alterum efficere. Undevi-

cesimo ætatis anno dicere in foro cœpi, & nunc
 demum, quid præstare debeat orator, adhuc tamen
 per caliginem, video. Quid si huic oneri novum
 accesserit? Habet quidem oratio & historia multa
 communia, sed plura diversa in his ipsis, quæ
 communia videntur. Narrat sane ipsa; narrat
 hæc, sed aliter. Huic pleraque humilia & fordi-
 da, & ex medio petita; illi omnia recondita,
 splendida, excelsa conveniunt. Hanc sapius ossa,
 muscoli, nervi; illam tori quidam & quasi jubæ
 decent. Hæc vel maxime vi, amaritudine, in-
 stantia; illa tractu & suavitate, atque etiam dulce-
 dine, placet. Postremo alia verba, alius sonus,
 alia constructio. Nam plurimum refert, ut Thu-
 cydides ait, κτῆμα sit, an ἀγώνισμα: quorum alte-
 rum oratio, alterum historia est. His ex causis
 non adducor, ut duo dissimilia, & hoc ipso diver-
 sa, quod maxima, confundam misceamque, ne
 tanta quasi colluvione turbatus ibi faciam, quod
 hic debeo. Ideoque interim veniam, ne a forensi-
 bus verbis recedam, advocandi peto. Tu tamen
 jam nunc cogita, quæ potissimum tempora adgre-
 diamur. Vetera & scripta aliis? parata inquisitio,
 sed onerosa collatio; intacta & nova? graves of-
 fensa, levis gratia. Nam præter id, quod in tan-
 tis vitiis hominum plura culpanda sunt, quam lau-
 danda: tum si laudaveris, parcus: si culpaveris,
 nimius fuisse dicaris: quamvis illud plenissime, hoc
 restrictissime feceris. Sed hæc me non retardant:
 est enim mihi pro fide satis animi. Illud peto præ-
 stru-

struss, ad quod hortaris, eligasque materiam, ne mihi, jam scribere parato, alia rursus cunctationis & moræ justa ratio nascatur. Vale.

IX.

C. PLINIUS SATVRNINO SVO S.

Dolet, Valentem graviter jacere: molestius fert, Avitum decessisse.

Varie me adfecerunt litteræ tuæ: nam partim læta, partim tristia continebant. Læta, quod te in urbe teneri nuntiabant. Nollem, inquis: sed ego volo, propterea, quod recitaturum statim, ut ego venissem, pollicebantur. Ago gratias, quod exspector. Triste illud, quod Julius Valens graviter jacet; quamquam ne hoc quidem triste, si illius utilitatibus æstimetur, cujus interest, quam maturissime inexplicabili morbo liberari. Illud plane non triste solum, verum etiam luctuosum, quod Julius Avitus decessit, dum ex quæstura redit. Decessit autem in navi, procul a fratre amantissimo, procul a matre, a sororibus. Nihil ista ad mortuum pertinent; sed pertinuerunt quum moreretur: pertinent ad hos, qui supersunt. Jam quod in flore primo tantæ indolis juvenis extinctus est, summa consequuturus, si virtutes ejus maturuissent. Quo ille studiorum amore flagrabat! quantum legit! quantum etiam scripsit! quæ nunc omnia cum ipso sine fructu posteritatis aruerunt. Sed quid ego indulgeo dolori? cui si

Plinij Epistol.

H

fre-

frenos remittas, nulla materia non maxima est. Finem epistola faciam, ut facere possim etiam lacrymis, quas epistola expressit. Vale.

X.

C. PLINIUS ANTONINO SVO S.

Versus Antonini laudat, ut sibi inimitabiles, & ad plures edendos hortatur.

Cum versus tuos æmulo, tum maxime quam sint boni experior. Ut enim pictores pulchram absolutamque faciem raro, nisi in pejus, effingunt; ita ego ab hoc archetypo labor & decido. Quo magis hortor, ut quamplurima proferas, quæ imitari omnes concupiscant, nemo, aut paucissimi, possint. Vale.

XI.

C. PLINIUS TRANQVILLO SVO S.

Tranquillum hortatur ad edenda sua scripta, quia ipse eorum spem hendecasyllabis fecerat.

Libera tandem hendecasyllaborum meorum fidem, qui scripta tua communibus amicis sponderunt. Appellantur quotidie & flagitantur: ac jam periculum est, ne cogantur ad exhibendum formulam accipere. Sum & ipse in edendo hæsitator, tu mora tamen meam quoque cunctationem tarditatemque vicisti. Proinde aut rumpe jam moras, aut cave, ne eosdem illos libellos, quos

quos tibi hendecasyllabi nostri blanditiis elicere non possunt, convicio scizantes extorqueant. Perfectum opus absolutumque est: nec jam splendet lima, sed atteritur. Patere, me videre titulum tuum; patere audire, describi, legi, vanire volumina Tranquilli mei. Aequum est, nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te voluptatem, qua tu perfrueris ex nobis. Vale.

XII.

C. PLINIVS FABATO PROSOCERO
SVO S.

Prosocerum laudat, quod porticum dedicaverit, & in portarum ornatum pecuniam promiserit.

Accepi litteras tuas, ex quibus cognovi, speciosissimam te porticum sub tuo filiique tui nomine dedicasse; sequenti die in portarum ornatum pecuniam promisisse, ut initium novæ liberalitatis esset consummatio prioris. Gaudeo primum tua gloria, cujus ad me pars aliqua pro necessitudine nostra redundat: deinde quod memoriam soceri mei pulcherrimis operibus video proferri: postremo, quod patria nostra florescit: quam mihi æ quocumque excoli jucundum, a te vero latissimum est. Quod superest, Deos precor, ut animum istum tibi, animo isti tempus quam longissimum, tribuant. Nam liquet mihi futurum, ut peracto, quod proxime promissisti, inchoes
H 2
aliud.

aliud. Nescit enim semel incitata liberalitas stare, cuius pulcritudinem usus ipse commendat. Vale.

XIII.

C. PLINIUS SCAURO SVO S.

Orationem, paucis amicis recitatam, iudicio Scauri subjicit.

Recitaturus oratiunculam, quam publicare cogito, advocavi aliquos, ut vererer: paucos, ut verum audirem. Nam mihi duplex ratio recitandi: una, ut sollicitudine incendar; altera, ut admonear, si quid forte me, ut meum, fallat. Tuli, quod petebam: inveni, qui mihi copiam consilii sui facerent. Ipse præterea quædam emendanda annotavi. Emendavi librum, quem misi tibi. Materiam ex titulo cognosces, cetera liber explicabit: quem jam nunc oportet ita consuescere, ut sine præfatione intelligatur. Tu velim, quid de universo, quid de partibus, sentias, scribas mihi. Ero enim vel cautior in continendo, vel constantior in edendo, si huc vel illuc auctoritas tua accesserit. Vale.

XIV.

C. PLINIUS VALERIANO SVO S.

Causa & iudicium Tusculi, epist. IV. hujus libri indicarum, quem exitum habuerit, pernarat.

Et tu rogas, & ego promisi, si rogasses, scripturam me tibi, quem habuisset eventum postula.

latio Nepotis circa Tuscilium Nominatum. Inductus est Nominatus; egit ipse pro se, nullo accusante. Etenim legati Vicentinorum non modo non presserunt eum, verum etiam sublevaverunt. Summa defensionis, non fidem sibi in advocatione, sed constantiam defuisse; descendisse ut acturum, atque etiam in curia visum; deinde sermonibus amicorum perterritum recessisse; monitum enim, ne desiderio senatoris, non jam quasi de nudinis, sed quasi de gratia, fama, dignitate certantis, tam pertinaciter, præsertim in senatu, repugnaret: alioqui majorem invidiam, quam proxime, passurus. Erat sane prius, tamen a paucis, acclamatum exeunti. Inde subjunxit preces multumque lacrymarum: quin etiam tota actione, homo in dicendo exercitatus, operam dedit, ut deprecari magis (id enim & favorabilius & tutius) quam defendi videretur. Absolutus est sententia designati consulis Afranii Dextri, cujus hæc summa: Melius quidem Nominatum fuisse facturum, si causam Vicentinorum eodem animo, quo susceperat, pertulisset: quia tamen in hoc genus culpæ non fraude incidisset, nihilque dignum animadversione admisisse convinceretur, liberandum: Vicentinis, quod acceperat, redderet. Adferentur omnes, præter Flavium Aprum. Is interdicendum ei advocationibus in quinquennium censuit: & quamvis neminem auctoritate traxisset, constanter in sententia mansit: quin etiam Dextrum, qui primus diversum censuerat, prolata lege de senatu habendo, ju-

rare cœgit, e republica esse, quod censuisset. Cui, quamquam legitimæ postulationi, a quibusdam reclamatum est. Exprobare enim cersenti ambitionem videbatur. Sed priusquam sententiæ dicerentur, Nigrinus, tribunus plebis, recitavit libellum disertum & gravem, quæ questus est vanire advocaciones, vanire etiam prævaricationes; in lites coiri: & gloriæ loco poni ex spoliis civium magnos & statos reditus. Recitavit capita legum, admonuit SCtorum: in fine dixit, petendum ab optimo principe, ut quia leges, quia senatusconsulta contemnerentur, ipse tantis vitiis mederetur. Pauci dies, & liber principis severus, & tamen moderatus. Leges ipsum; est in publicis actis. Quam me juvat, quod in causis agendis non modo pacatione, dono, munere, verum etiam xeniis semper abstinui! Oportet quidem, quæ sunt inhonesta, non quasi illicita, sed quasi pudenda, vitare: jucundum tamen, si prohiberi publice videas, quod numquam tibi ipse permiseris. Erit fortasse, immo non dubie, hujus propositi mei & minor laus, & obscurior fama, quum omnes ex necessitate facient, quod ego sponte faciebam. Interim fruor voluptate, quum alii divinum me, alii meis rapinis, meæ avaritiæ occursum per ludum ac jocum dicitant. Vale.

XV.

C. PLINIUS PONTIO SVO S.

*Cornutum curatorem via factum esse, vel ideo la-
zatur, quia tum amicitia semper, tum collegio
non semel conjuncti fuerint. Addit de suis in
villa hospiribus.*

Secesseram in municipium, quum mihi nuntia-
tum est, Cornutum Tertullum accepisse Aemi-
lia viæ curam. Expressere non possum, quanto
sim gaudio adfectus & ipsius & meo nomine.
Ipsius, quod sit licet, sicut est, ab omni ambitio-
ne longe remotus, debeat tamen ei jucundus esse
honor ultro datus; meo, quod aliquanto magis
me delectat mandatum mihi officium, postquam
par Cornuto datum video. Neque enim augeti
dignitate, quam æquari bonis, gratius. Cornuto
autem quid melius? quid sanctius? quid in omni
genere laudis ad exemplar antiquitatis expressius?
Quod mihi cognitum est non fama, qua alioqui
optima & meritissima fruitur, sed longis magnis-
que experimentis. Una diligimus, una dileximus
omnes fere, quos ætas nostra in utroque sexu æmu-
landos tulit: quæ societas amicitiarum artissim-
a nos familiaritate conjunxit. Accessit vincu-
lum necessitudinis publicæ. Idem enim mihi, ut
scis, collega, quasi voto petitus, in præfectura ara-
rii fuit: fuit & in consulatu. Tum ego, qui vir,
& quantus esset, altissime inspexi, quum sequerer

ut magistrum, ut parentem vererer: quod non tam ætatis maturitate, quam vitæ, merebatur. His ex causis ut illi, sic mihi gratulor: nec privatim magis, quam publice, quod tandem homines non ad pericula, ut prius, verum ad honores virtute perveniunt. In infinitum epistolam extendam, si gaudio meo indulgeam. Prævertor ad ea, quæ me, agentem hic, nuntius deprehendit. Eram cum profocero meo, eram cum amita uxoris, eram cum amicis diu desideratis; circumibam agellos; audiebam multum rusticarum querelarum: rationes legebam invitus & cursim (aliis enim chartis, alii sum litteris initiatus) cœperam etiam itineri me præparare. Nam includor angustiis comæatus, eoque ipso, quod delegatum Cornuto audio officium, mei admoneor. Cupio te quoque sub idem tempus Campania tua remittat, ne quis, quam in urbem rediero, contubernio nostro dies pereat. Vale.

XVI.

C. PLINIVS MARCELLINO SVO S.

Mortem Fundani filia lugeat, & Marcellinum, ut patrem consoletur, monet.

Triffissimus hæc tibi scribo. Fundani nostri filia minor est defuncta: qua puella nihil unquam festivius, amabilius, nec modo longiore vita, sed prope immortalitate, dignius vidi. Nondum annos quatuordecim impleverat, & jam illi
ani-

anilis prudentia, matronalis gravitas erat: & tamen suavitas puellaris cum virginali verecundia. Ut illa patris cervicibus inhærebat! ut nos amicos paternos & amanter & modeste complectebatur! ut nutrices, ut pædagogos, ut præceptores, pro suo quemque officio, diligebat! quam studiose, quam intelligenter læsitabat! ut parce custoditeque ludebat! qua illa temperantia, qua patientia, qua etiam constantia novissimam valetudinem tulit! medicis obsequabatur, sororem, patrem adhortabatur, ipsamque se destitutam corporis sui viribus, vigore animi sustinebat. Duravit hic illi usque ad extremum, nec aut spatio valetudinis, aut metu mortis infractus est; quo plures gravioresque nobis causas relinqueret & desiderii & doloris. O triste plane acerbumque funus! o morte ipsa mortis tempus indignius! Jam destinata erat egregio juveni, jam electus nuptiarum dies, jam nos vocati. Quod gaudium quo mœrore mutatum est! Non possum exprimere verbis, quantum animo vulnus acceperim, quum audivi, Fundanum ipsum (ut multa luctuosa dolor invenit) præcipientem, quod in vestes, margaritas, gemmas, fuerat erogaturus, hoc in thura & unguenta & odores impenderetur. Est quidem ille eruditus & sapiens, ut qui se ab ineunte ætate altioribus studiis artibusque dediderit: sed nunc omnia, quæ audit sæpe, quæ dixit, aspernatur; expulsisque virtutibus aliis, pietatis est totus. Et talis est pietas, cui ignoscas: laudabis etiam, si cogitaveris, quid amiserit. Ami-

fit enim filiam, quæ non minus mores ejus, quam os vultumque referebat, totumque patrem mira similitudine exscriperat. Proinde si quas ad eum de dolore tam justo litteras mittes, memento adhibere solatium, non quasi castigatorium & nimis forte, sed molle & humanum. Quod ut facilius admittat, multum faciet medii temporis spatium. Ut enim crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat, deinde patitur, atque ultro requirit; sic recens animi dolor consolationes rejicit ac refugit, mox desiderat, & clementer ad motis acquiescit. Vale.

XVII.

C. PLINIUS SPVRINNAE SVO S.

Calpurnium bene recitasse nuntiat, fratrisque illius pietate laudata, nobiles adolescentes erudiri optat.

Scio, quantopere bonis artibus faveas, quantum gaudii capias, si nobiles juvenes dignum aliquid majoribus suis faciant: quo festinantius nuntio tibi, fuisse me hodie in auditorio Calpurnii Pisonis. Recitabat 1) ἑρωτοπαίγιον, eruditam sane luculentamque materiam. Scripta elegis erat fluentibus, & teneris, & enodibus, sublimibus etiam verbis, ut poposcit locus. Apte enim & varie nunc attollebatur, nunc residebat: excelsa depressis, exilia plenis, severis jucunda mutabat: omnia ingenio pari. Commendabat hæc voce suavissima,

VO.

1) Al. κατωστειγμῶν er. f.

vocem verecundia; multum sanguinis, multum sollicitudinis in ore, magna ornamenta recitantis. Etenim, nescio quo pacto, magis in studiis homines timor, quam fiducia decet. Ne plura: (quamquam libet plura, quo sunt pulciora de juvene, rariora de nobili:) recitatione finita, multum ac diu exosculatus adolescentem, qui est acerrimus stimulus monendi, laudibus incitavi, pergeret qua cepisset, lumenque, quod sibi majores sui prætulissent, posteris ipse præferret. Gratulatus sum optimæ matri, gratulatus & fratri, qui ex auditorio illo non minorem pietatis gloriam, quam ille alter eloquentiæ tulit. Tam notabiliter pro fratre recitante primum metus ejus, mox gaudium eminuit. Dii faciant, ut talia tibi sapius nuntiem! Faveo enim seculo, ne sit sterile & effœtum: mireque cupio, ne nobiles nostri nihil in domibus suis pulcrum, nisi imagines habeant; quæ nunc mihi hos adolescentes tacite laudare, adhortari, &, quod amorum gloriæ satis magnum est, agnoscere videntur. Vale.

XVIII.

C. PLINIVS MACRO SVO S.

Macro de secessus amœnitate gratularur.

Bene est mihi, quia tibi bene est. Habes uxorem tecum, habes filium. Frueris mari, fontibus, viridibus, agro, villa amœnissima. Neque enim dubito esse amœnissimam, in qua se composuerat homo, felicior antequam felicissimus fieret.

Ego in Tuscis & venor & studeo, quæ interdum alternis, & interdum simul facio: nec tamen adhuc possum pronuntiare, utrum sit difficilius, capere aliquid, an scribere. Vale.

XIX.

C. PLINIUS PAVLLINO SVO S.

*Rogat, ut Paullinus villam suam Zosimo libero commo-
det valetudinis recuperanda causa.*

Video, quam molliter tuos habeas: quo simplicius tibi confitebor, qua indulgentia meos tractem. Est mihi semper in animo & Homericum illud, πατήρ δ' ὡς ἥπιος ἦεν, & hoc nostrum, PATERFAMILIAS. Quodsi essem natura asperior & durior, frangeret me tamen infirmitas liberti mei Zosimi, cui tanto major humanitas exhibenda est, quanto nunc illa magis eget. Est homo probus, officiosus, litteratus, & ars quidem ejus, & quasi inscriptio, comædus, in qua plurimum facit. Nam pronuntiat acriter, sapienter, apte, decenter etiam; utitur & cithara perite, ultra quam comædo necesse est. Idem tam commode orationes & historias & carmina legit, ut hoc solum didicisse videatur. Hæc tibi sedulo exposui, quo magis seires, quam multa unus mihi & quam jucunda ministeria præstaret. Accedit huc longa jam caritas hominis, quam ipsa pericula auxerunt. Est enim a natura comparatum, ut nihil æque amorem incitet & accendat, quam carenti metus, quem

quem ego pro hoc non semel patior. Nam ante aliquot annos, dum intente instanterque pronuntiat, sanguinem rejecit, atque ob hoc in Aegyptum missus a me, post longam peregrinationem confirmatus rediit nuper: deinde dum per continuos dies nimis imperat voci, veteris infirmitatis tussicula admonitus, rursus sanguinem reddidit. Quae ex causa destinavi eum mittere in praedia tua, quae Forojulii possides. Audivi enim te saepe referentem, esse ibi & aërem salubrem, & lac hujusmodi curationibus accommodatissimum. Rogo ergo, scribas tuis, ut illi villa, ut domus pateat; offerant etiam sumtibus ejus, si quid opus erit: erit autem opus modico. Est enim tam parcus & continens, ut non solum delicias, verum etiam necessitates valetudinis, frugalitate restringat. Ego proficiscenti tantum viatici dabo, quantum sufficit eunti in tua. Vale.

XX.

C. PLINIUS VRSO SVO S.

Se Varenum, a Bithynis ex proconsulatu accusatum, defendisse narrat.

Iterum Bithyni, post breve tempus a Julio Basso, etiam Rufum Varenum proconsulem detulerunt: Varenum, quem nuper adversus Bassum advocatum & postularant & acceperant. Inducti in senatum, inquisitionem postulaverunt: tum Varenus petiit, ut sibi quoque defensionis causa evocare testes liceret: recusantibus Bithynis, cognitio suscepta est.

Egi ego pro Vareno, non sine eventu: nam bene an male, liber indicabit. In actionibus enim utramque in partem fortuna dominatur: multum commendationis & detrahit & adfert memoria, vox, gestus, tempus ipsum; postremo vel amor vel odium rei: liber offensis, liber gratia, liber & secundis casibus & adversis caret. Respondit mihi Fonteius Magius, unus ex Bithynis, plurimis verbis, paucissimis rebus. Mos est plerisque Græcorum, ut illis sit pro copia volubilitas: tam longas tamque rigidas periodos uno spiritu, quasi torrente, contorquent. Itaque Julius Candidus non invenuste solet dicere, ALIUD ESSE ELOQVENTIAM, ALIUD LOQVENTIAM. Nam eloquentia vix uni aut alteri, immo, si Marco Antonio credimus, nemini; hæc vero, quam Candidus loquentiam appellat, multis, atque etiam impudentissimo cuique maxime contingit. Postero die dixit pro Vareno Homullus callide, acriter, culte; contra Nigrinus presse, graviter, ornate. Censuit Acilius Rufus, consul designatus, inquisitionem Bithynis dandam: postulationem Varenii silentio præteriiit. Hæc forma negandi fuit. Cornelius Priscus consularis & accusatoribus, quæ petebant, & reo tribuit, vicitque numero. Impetrayimus rem nec lege comprehensam, nec satis usitatam, justam tamen. Quare justam, non sum epistola exsequuturus, ut desideres actionem. Nam si verum est Homericum illud

Τὴν γὰρ αἰοιδὴν μᾶλλον ἐπιλείωσ' ἀνθρώποι,

Ἦπιρ ἀκρόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται,

apud te providendum est mihi, ne gratiam novitatis & florem, quæ oratiunculam meam vel maxime commendat, epistolæ loquacitate præcerpam. Vale.

XXI.

C. PLINIVS RVFO SVO S.

*Centumvirale iudicium, senatusconsulto a prætore pro-
ducto, dimissum dilatumque fuisse, & varios homi-
num sermones sequutos, nuntiat.*

Descenderam in basilicam Juliam, auditurus, quibus proxima comperendnatione respondere debebam. Sedebant iudices, decemviri venerant, obversabantur advocati; silentium longum, tandem a prætore nuntius. Dimittuntur centumviri: eximitur dies, me gaudente, qui numquam ita paratus sum, ut non mora læter. Causa dilationis, Nepos prætor, qui legibus quærit. Proposuerat breve edictum; admonebat accusatores, admonebat reos, exsequuturum se, quæ senatusconsulto continerentur. Suberat edicto senatusconsultum: hoc OMNES, QUIDQUID NEGOTII HABERENT, IVRARE PRIVS QUAM AGERENT, jubebantur, NIHIL SE OB ADVOCATIONEM CUIQUAM DEDISSE, PROMISSISSE, CAVISSE. His enim verbis, ac mille præterea, & vanire advocaciones & emi vetabantur.

tur. Peractis tamen negotiis, permittebatur pecuniam duntaxat decem millium dare. Hoc facto Nepotis commotus praetor, qui centumviralibus praesidet, deliberaturus an sequeretur exemplum inopinatum, nobis otium dedit. Interim tota civitate Nepotis edictum carpitur, laudatur. Multi, **INVENIMVS, QVI CVRVA CORRIGERET. QVID? ANTE HVNC PRAETORES NON FVERVNT? QVIS AVTEM HIC EST, QVI EMENDET PVBLICOS MORES?** Alii contra, **RECTISSIME FECIT INITVRVS MAGISTRATVM: IVRA COGNOVIT: SENATVS-CONSVLTA LEGIT: REPRIMIT FOEDISSIMAS PACTIONES: REM PVLERRIMAM TVRPISSIME VAENIRE NON PATIVR.** Tales ubique sermones: qui tamen alterutram in partem ex eventu praevalebunt. Est omnino iniquum, sed usu receptum, quod honesta consilia vel turpia, prout male aut prospere cedunt, ita vel probantur vel reprehenduntur. Inde plerumque eadem facta modo diligentiae, modo vanitatis, modo libertatis, modo furoris nomen accipiunt. Vale.
